

Deniz BERKTAY

Blog No: 57
18.09.2018

Söyledik.com.tr (13 Eylül 2018)

Deniz BERKTAY

Ortodoks dünyasının iki önemli merkezi olan Fener Patrikhanesi ile Moskova Patrikhanesi arasındaki ilişkiler, Ukrayna krizi nedeniyle, kopma noktasına geldi. Bunu tam da bu kelimelerle ifade eden Moskova Patrikhanesi oldu. Moskova Patrikhanesi Dış Kilise İlişkileri Sorumlusu Metropolit İlarion, geçtiğimiz günlerde yaptığı açıklamada, Fener Rum Patrikhanesinin Ukraynayı Moskova Patrikhanesinin dini alanından çıkartan bir kararı kabul etmesi halinde, Fener Rum Patrikhanesi ile ilişkileri koparmaktan başka çarelerinin kalmayacağını söyledi.

Çatışmanın Nedenleri

İki kilisenin ilişkilerindeki temel sürtüşme noktalarını, çok kısa şekilde şöyle ifade edebiliriz:
1- Fener Rum Patrikhanesinin Ortodoks dünyasında birinci sırada yer aldığına ne Moskova Patrikhanesi ne de diğer Ortodoks kiliseleri itiraz etmiyor. Ne var ki, Moskova Patrikhanesi ve diğer bazı Ortodoks kiliseleri, Fener Patrikhanesinin birinciliğinin tamamen onursal olduğunu söylüyor. Başka bir deyişle Ruslar, Biz, Hristiyanlığı Bizanstan aldığımız için, Fener Rum Patrikhanesine saygı duyuyor, onu onursal birinci olarak görüyoruz. Fakat bu,

onlara Ortodoks dünyasında Katoliklerin Papası gibi davranma ve diğer ülkelerin içişlerine karışma hakkını vermiyor. Herşey bir yana, Fener Patrikhanesinin bugün çoğuluğu İstanbulda olan birkaç bin kişilik cemaati var. Bizimse, ikiyüz milyonluk cemaatimiz var. Ayrıca, Osmanlı yönetimi döneminde Fenere parasal yardımda bulunan, biziz. Türk egemenliğine rağmen Fenere ve Osmanlıda yaşayan diğer Ortodokslara dokunulmadıysa, bu da Rusların sayesindedir. Çünkü Ortodoksların koruyucusu, Ruslardır, diyorlar. Başka bir deyişle, Evet, size geçmişten gelen bir hürmetimiz var. Fakat artık gerçek güç, biziz, diyorlar.

2- ABD ile Sovyetler Birliği arasında Soğuk Savaşın başladığı 1940lı yılların ortalarından itibaren Sovyet Yönetimi Moskova Patrikhanesini desteklerken, ABD, Fener Rum Patrikhanesine destek verdi. Böylelikle, büyük çoğunluğunu Ortodoks nüfusun oluşturduğu Balkan ülkelerine yönelik ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki güç mücadelesi, dini alana da yansıdı (SSCB gibi dine mesafeli, hatta çoğu dönem dini kurumlara yoğun baskı uygulamış bir devletin kiliseyi kullanması şaşırtıcı gelebilir, fakat dönemin Sovyet lideri Stalin, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, dine yönelik baskı politikasını yumuşatmaya ve bazı alanlarda dini kurumlardan yararlanmaya karar vermişti). O tarihlerden beridir Kremlin yönetimi Rus Ortodoks Kilisesini (Moskova Patrikhanesi), Batı ise, Fener Rum Patrikhanesini destekliyor. (ABD ve ABnin Türkiyeye yıllardan beri Fener Patrikhanesine geniş yetkiler verilmesini istemesi de (Fenerin ekümenikliğinin tanınması konusu), İstanbul Rumlarının dini haklarıyla değil, Doğu Avrupadaki bu güç mücadelesiyle ilgili bir konudur.

Dolayısıyla, sıradan bir dini çatışmayla değil, Rusya ile Batı arasındaki güç mücadelesinin dini cephesindeki çatışmalarla karşı karşıya bulunuyoruz. Konunun arka planını bu yazıda özetin özeti olarak belirttik. Daha ayrıntılı yazdığım bir yazı için, bu bağlantıdaki makaleme bakılmasını tavsiye ederim:http://soyledik.com/tr/makale/7485/fener-%E2%80%93-moskova-savasinda-yeni-etap--deniz-berktay.html

Bu yıl krizi tırmandıran, ilişkileri kopma noktasına getiren konu, Ukrayna oldu. Önceki yazılarımızda da değindiğimiz üzere, Ukraynanın Batı yanlısı yönetimi, Ukraynanın Moskovanın dini alanından çıkartılması ve Ukraynada milliyetçi rahipler tarafından kurulacak bir Ortodoks kilisesinin Fener Patrikhanesi tarafından tanınması talebiyle, Nisan ayında, Fener Rum Patrikhanesine başvurdu. Ukrayna yönetimi, Fener Rum Patrikhanesinin bu yönde Mayıs ayında olumlu bir karar vermesini bekliyordu. Fakat Moskova Patrikhanesinin Fener nezdinde yürüttüğü girişimler nedeniyle, Fenerin kararı gecikti. Son olarak, Ağustos ayı sonunda, bizzat Moskova Patriği Kiril İstanbula gelerek Fener Patriği ile görüştü. Fakat görüşmeden sonra yapılan açıklamaların da gösterdiği üzere, Fener Patrikhanesi, Ukraynayı Rusyanın alanından çıkarmakta bu sefer kararlı olduğunu ortaya koydu.

Geçtiğimiz hafta Fener Patrikhanesinden yapılan açıklamada, Ukraynada Rusyadan bağımsız bir kilise kurulmasının bütün Ortodoks Kiliselerini kapsayan konseyin değil, doğrudan Fener Rum Patrikhanesinin yetkisinde bir konu olduğu ifade edildi. Bu açıklama,

Moskova Patrikhanesinin çok sert tepkisine neden oldu. Moskova Patrikhanesine bağlı Ukrayna Metropolitliği Basın Sözcüsü Vasiliy Anisimov, Fener Patrikhanesinin provokasyonlara alet olduğunu söylerken, Fener Patriğinin açıklamaları hakkında, Bu açıklamaları, kendisine saygı duyan bir kilise büyüğünün yaptığına inanmak, zordur, dedi ve Fenerin çabalarını aptalca diye nitelendirdi.

Fener Patrikhanesinin 7 Eylülde Ukraynaya bağımsız temsilciler göndereceği konusundaki açıklaması ise, tansiyonun daha da yükselmesine neden oldu. Moskova Patrikhanesi Dış Kilise İlişkileri Temsilcisi Metropolit İlarion, yukarıda değindiğimiz şekilde, bu adımı, kendi ruhani bölgelerine yönelik müdahale olarak gördüklerini ima ederek, bunun iki kilisenin ilişkisinin kopmasına neden olacağını ifade etti.

ABD: Ukraynada bağımsız kiliseyi destekliyoruz

Kilise çatışması konusunda daha önceden tavrını üstü örtülü olarak belirten ABD ise, artık daha açık şekilde tavrını ortaya koyuyor. Nitekim, önceki gün (11 Eylül) Ukraynanın başkenti Kievi ziyaret eden ABD Uluslararası Dini Özgürlükler Özel Temsilcisi Samuel Braunbeck, Ukrayna Cumhurbaşkanı Petro Poroşenko ile görüştü ve görüşmede Braunbeckin, Ukraynanın ayrı bir kiliseye sahip olma hakkını desteklediğini ve gelecekte de desteklemeye devam edeceğini söylediği bildirildi.

Ukraynanın Rusya ve Rus Kilisesi açısından önemi

Ukrayna, Rusya açısından taşıdığı ekonomik ve jeopolitik önemin yanısıra, Rus milletinin ortaya çıktığı yer olarak görülüyor (Ruslar, tarihlerinin 800lü yıllar ile 1200lü yıllar arasında varlığını sürdüren Kiev Prensliğine uzandığını ve bu devletin bir Rus devleti olduğunu, Kievin de Rusların ilk başkenti olduğunu iddia ediyorlar). Rus Ortodoks Kilisesinin kuruluş tarihi olarak da, Kiev Prensliğinin Hristiyanlığı resmi din olarak kabul ettiği 988 yılı gösteriliyor. Ukrayna milliyetçileri ise, Kiev Prensliğinin bir Ukrayna devleti olduğunu, Rus etnik grubunun ise, çok daha sonradan, kuzeydoğuya giden bazı Slav kabilelerinin Türk, Tatar ve Fnililerle karışması sonucunda ortaya çıktığını söylüyor. Bunun dışında, Rus Ortodoks Kilisesinin cemaatinin çok önemli bir bölümü ve Ortodoksların en büyük manastırları (en büyüğü, Kievdeki Peçersk Manastırıdır, ki burası, geçmişten bu yana, Rusların hac merkezlerinden biri olagelmiştir), Ukraynada bulunuyor. Bu şartlarda, siyasi görüş olarak Batı yanlılığını ve Ukrayna milliyetçiliğini benimsemiş bir Ukrayna Kilisesinin ortaya çıkarak Ukraynanın egemen kilisesi haline gelmesi, bir taraftan Rusyanın Ukraynayı etkileme imkanını büyük ölçüde ortadan kaldıracak, aynı zamanda Ukrayna toplumunda Batı (ABD ve AB) yanlısı ve Rus karşıtı eğilimlerin artmasına neden olacak (Ukraynadaki milliyetçi kiliseler, gerek verdikleri demeçlerde, gerekse yayın organlarında, Batı yanlısı ve rusya karşıtı görüşleri savunuyorlar), diğer taraftan da, Rusyanın kendi ulusal kimlik inşasına darbe indirmiş olacaktır (meselenin bu yönünü hem Ukraynadaki milliyetçi rahipler hem de Ukrayna devlet yetkilileri açık bir şekilde dile getiriyor).

İstanbulda Ekim ayında, bütün Ortodoks kiliselerinin toplanması ve Ukrayna konusunun bu toplantıda karara varması bekleniyor. Fener Rum Patrikhanesinin Ukraynayı Rus Kilisesinden tamamen koparmaya yönelik karar alması halinde, bunun Ortodoks dünyasında krize yol açmakla kalmayacağını, Rus Ortodoks Kilisesiyle hem iç politikada hem de dış politikada yoğun işbirliği olan Kremlin yönetiminin Batı ile ilişkilerindeki mevcut krizi daha da derinleştireceğini öngörmek, mümkündür. Bu konuyu, önümüzdeki haftalardaki gelişmeler ışığında irdelemeye devam edeceğiz.

http://soyledik.com/tr/makale/7541/ortodoks-dunyasinda-ipler-kopuyor--deniz-berktay.html

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: BERKTAY, Deniz. 2026. "ORTODOKS DÜNYASINDA İPLER KOPUYOR - SÖYLEDİK.COM.TR - 13.09.2018." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2018 / 57. Eylül 18. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/Blog/ORTODOKS-DUNYASINDA-IPLER-KOPUYOR-SOYLEDIK-COM-TR-13-09-2018

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır